

áramlatnak, amely fel fogja forgatni irodalmi életünket és vissza fogja szerelni a magyar írónak a magyar publikumot. És ez a neoromantika.

Nem analizál végnélkül, nem erőlteti a naturalizmust, nem szégyenli kézbe venni a téma rokkáját, hanem vidám szívvvel, mosolygó szóval, bájos, talpraesett és rokonszenves mesét perget le róla.

La Rigotier, XIV. Lajos francia király katonája, mint kapitány harcol Rákóczi Ferenc lovas kompániáinál. Egyike ő is a kurucvilágban jelentős szerepet játszott francia-kurucoknak. Ennek a kapitánynak első dolga, hogy cifra, kuruc katonaruhát csináltat magának. Amint felveszi, egyszeribe átváltozik magyarrá és bele is szeret Füleki Szücs János ezeres-kapitány leányába, Ilonába. Sok kedves és érdekesítő kalandon megy keresztül, harcol vetélytársával, a császáriak oldalán küzdő rác Bekics Iliával, megsebesül, feleségét ellopják. Kitérő leírását kapjuk a dunai csajkások harcának, egy makacs kuruckáplár lázadásának és átpártolásának. Élethű képet nyerünk a szökevényekről, az ellenséges hajókat pusztító, titokzatos hajóölről. A végén a francia-kuruc kapitány és Iluska egymáséi lesznek és messze a Durance partján boldogan dalolják el mamette nek, a kapitány édesanyjának a szomorú magyar nótákat.

Szépen megkomponált, kerek történet. Csupa melegség, csupa szív, csupa könny és csupa mosoly. És magyarul! Írója biztos kézzel tartja a gyeplőt, vágatva viszi bele az egyesbebe közönségét a romantika mesefogatán.

Alighogy helyet foglalnak a kopottnak és elavultnak hitt ülésen, szemünk meglepetten villan fel, nézünk jobbra-balra meglepetten és felfrissülve cseng fülünkbe a szívnek elfelejtett szentimentális muzsikája.

S a romantika mesefogata mellett századok vihara száguld el: rombolást, pusztulást, kiömlő vér patakját látjuk, de ez a kocsi mindig elvisz bennünket oda, ahová vágyunk, ahová mindannyian el akarunk jutni, a tiszta virágos szerelem kertjébe.

A mai súlyos idők túltettek minden naturalizmussal átitatott írói fantázián.

A közönség romantikára vágyik, boldogságra vágyik, szépre vágyik. Fel akar ülni a mesefogatra és hallani akarja a tiszta szív dalát, mert a szív az Élet kezében az a kintorna, mely soha más

dalt nem fog énekelni, mint azt, hogy szeretlek!

Kilián Zoltán nem fulasztja bele ezt az örökbecsű dalt erotikába és pornografiába. Kiemeli, végig harsonazza az egész témán s a harcok, a küzdelmek, a vérontások és széthúzások hatalmas szennyes folyama alá olyan csodálatos szűrőt konstruál, amin keresztül elfolyik minden ocsmányság, minden gonoszság, minden szenny s a végén nem marad belőle más, mint egy mosolygó ember meleg szívének sugaraiban illatozó kis csokor ibolya.

Kilián Zoltán könyvét szeretni fogja a közönség a kopott, szegényes gunya dacára is. B. Gy.

Szarka Géza: Elnémult ajkak. (Regény. Pallas r.-t. kiadása.) Szarka Géza alig pár éve tünt fel egy-két erős, sokatígérő novella alatt, mégis most megjelent első regénye már felett írói egyéniséget mutat. Könyve nem tartozik a kezdő írók tucatkísérletei közé, melyeket még a legjobbkaratú kritika sem tud a könyváruspolcokon való elporladástól megmenteni. Ez a regény egy céltudatos írói akarat alkotása és mint minden jelentős magyar regény — a Falu jegyzőjétől a Halálfiatlig — egyúttal magyar tett is.

Bertalan István fiatal orvos ott-hagyja a fővárosi klinikát, ahol fényes jövő vár rá és elmegy egy eldugott dunántúli faluba körorvosnak, mert ember akar lenni. «Ember pedig csak falun lehet az ember.» Egy új nemzedék forradalmi életérzése szólal meg a fiatal orvos elhatározásában, mely számára fojtó a főváros eltechnizálódott levegője, melyet a háború érlelt férfivá és mely fölényes humorral tekint minden hírnév utáni világi törtetésre. Sokkal gyakrabban nézett szembe a haláttal, mintsem hogy becsüni tudja a kis ambíciók lovagjait. Ennek a nemzedéknek egyedüli célja; használni és emberként élni. Ebből az életérzésből fakad a háborútáni ifjúsági mozgalom természetkeresése, ősi életformákhoz való visszatérési vágya is. Újszerű idealizmus ez. Mint minden idealizmus, ez sem ment a családoktól. Bertalan István magyar fajtájának kíván első-sorban szolgálni, amikor a markoházai állást elfogadja, de még át sem lépi a falu határát, már hallania kell Gólya bácsitól, ahogy a falu népe a gyerekbolond Nagy Dánielt hívja, mint pusz-tul el a faluja az egyke miatt. A fiatal orvos elhatározza, hogy felveszi a küz-

delmet a néprontás ellen, de csakhamar szembe találja magával az egész falut. A falu igazi vezetője Luzsokiné, a bába-asszony, akinek üzemeit nem sikerül lepleznie. Védi a korrupt hivatalos apparátus és kis híja, hogy a fiatal harcos orvos nem vesztí el állását miatta. Nagy erőforrás számára a falu legtehetősebb gazdájának, Fejes Péternek leánya iránti szerelme. Ezt az Adyért lelkesedő, nyugati nevelésben részesült nagyigényű leányt Bertalan István saját vére árán mentette meg az élet számára és térítette magához. Legválságosabb napjaiban azonban mégis kénytelen őt nélkülözni, mert Katót szülei elküldik Abbaziába gyógyulni és — feledni. Az orvos kijátssza a faluval szemben utolsó ütőkártyáját. Az erdőben felfedezett egy jódtartalmú forrást, melynek kiaknázása gazdaggá tenné az egész falut. Ennek feltétele azonban, hogy a falu parasztagzdái fogadjanak nyárra magukhoz beteg pesti gyermekeket, hogy azoknak hirtelen felgyógyulása reklámul szolgáljon világszerte a gyógyító erejű forrásnak. Így reméli Bertalan István a faluval újra megszerettetni a gyermeket. A falu azonban nemcsak, hogy visszautasítja a tervet, hanem a gazdák éjjel a forráshoz lopakodnak és egy nagy sziklával eltorlaszolják. Tettük rettenetes tragédiát zúdítt rájuk. Az iskola kút-vize, melyet nem frissít fel már a forrás üdítő vize, elpenészedik és a falu gyermekei közt kiüt a tifusz, mely egymásután fosztja meg a családokat egyetlen gyermeküktől. A bűnt azonmód követi a bűnhődés: anyák megőrülnek, a falu állandó temetések színhelye és Luzsokiné lelkiismeretfurdalásoktól gyötörtetve felakasztja magát. Bertalan István pedig, Katóval az oldalán a forrás, felett felépíti Újmarokházát.

Szarka Géza regénye az egyke ellen írt irányregény, melyben a célzatosság sohasem válik kirívóvá, sem untatóvá. A szerző nem esik bele a vezércikkek stílusába, nem deklamál, hanem életet ad s ez igazolja leginkább művészi felkészültségét. Mintha regényének irányzatossága nem is volna lényeges számára, hanem csak a formát szolgáltatná, melybe sok mondanivalóját beleöltözteti. Meleg fajszeretet csendül ki minden sorából, mely felülemelkedik felekezeten és osztályon, de reális érzeke megmenti a szerzőt attól, hogy a modern parasztrajongók táborába lépjen. Szarka Géza ugyancsak jól

ismeri a magyar falut minden hibájával és minden erényével és ha jel'emzéseiben itt-ott Gárdonyira (különösen stílusának humoros árnyalataiban), Móricz Zsigmondra (naturalista rajzaiban) és Szabó Dezsőre (fajszeretetében) emlékeztet is, az ő magyar parasztja mégis egészen más, mint akár-melyiküké és valahogyan sokkal közelebb is áll a szívünkhöz, mert sokkal igazabbnak érezzük, mint akár Gárdonyi humoros, Móricz egyoldalúan naturalista és Szabó Dezső egyoldalúan idealizált parasztját. S ha ez a három író egyébként is hatott rá témaközöségük miatt, Szarka Géza mégis egészen önálló írói egyéniségként mutatkozik be. Minden sorából kihallik, hogy ő már egy új nemzedékhez tartozik, melynek gyermekkori élményei közé tartozik a világháború és a forradalmak vihara és ha kifejezési formáiban még visszanyúl is a régi rutinhoz, mondanivalóiban egészen friss és újszerű. Sokan talán kételkedni fognak főhősének, Bertalan Istvánnak igazszerűségében és Jókait fogják emlegetni, de a látószeműek tudják, hogy a Bertalan Istvánok — hála a magyarok Istenének — nagy számban élnek közöttünk háborús élményektől megedzett lélekek, de egy új, eddig ismeretlen, tenni-vágyó, reális idealizmustól telítve. Szarka Gézáé az érdem, hogy ennek a modern típusnak művészi kifejezést adott. Hogy regénye egyúttal egy nemzeti veszedelem elleni harcnak szolgálatában is áll, az irodalmi szempontból másodrendű jelentőségű, de annyi kétségtelen, hogy minden megszervezett és megszervezendő falusi könyvtárban ott kell lennie ennek a könyvnek. Többet fog használni, mint száz nagy-képű vezércikk, programbeszéd vagy felvilágosító brosúra. *Farkas Gyula.*

Móricz Zsigmond: Ágytakaró. (Kis regények. Athenaeum-kiadás.) Huszonhárom évi házasság után az asszony elhízik, járása kacsázó lesz, az arca ráncos és májfoltos. Az asszony megöregszik, a férfi nem. Ő még java korában van, férfierejének teljében. Az asszony azonban mindig becsületes, hűséges, gondos feleség volt és önfeláldozó anya; a férfi megbecsüli, ragaszkodik hozzá, szereti, nem tudna élni nélküle; az idegen nő, az illatos, kíváncsi fiatal leány azonban egészen más. Az idegen leány mellett megdobb a szíve, megpezsztül a vére, valami elektromos feszültség támad benne, eroti-